

CONTROVERSIARUM

DE CONCILIIIS

LIBER QUARTUS

UBI DE NOTIS ECCLESIE.

jus temporis de notis veræ Ecclesiæ. Secundo explicanda et defendenda sententia Catholicorum.

CAPUT I.

Tractationem de Notis Ecclesiæ utilissimam esse.

Superest Controversia de Notis veræ Ecclesiæ, quæ controversia utilissima est; Omnes enim confitentur, in sola vera Ecclesiæ esse veram fidem, veram peccatorum remissionem, veram spem salutis æternæ, adeo ut Cyprianus de simplicitate Prælatorum dicat: « Cum Deo manere non possunt, qui esse in Ecclesia Dei unanimes noluerunt. Ardeant licet flammis, et ignibus traditi, vel objecti bestiis animas suas ponant, non erit illa fidei corona, sed poena perfidiæ: occidi talis potest, coronari non potest. »

Similia docent omnes Patres, nec hæretici ea negant; Nam ideo omnis hæresis ad se solam trahit veram Ecclesiam, et alios omnes extra Ecclesiam ponit, ut his verbis Lactantius docet lib. IV. cap. ult. divinarum institutionum: « Sola Catholica, inquit, Ecclesia est, quæ verum cultum retinet. Hic autem est fons veritatis, hoc est, domicilium fidei, hoc templum Dei, quo si quis non intraverit, vel a quo si quis exierit, a spe vite, ac salutis æternæ alieni est. Sed tamen singuli quinque hæreticorum cœtus se potissimum Christianos, et suam esse Catholicam Ecclesiam putant. » Itaque si in hac controversia conveniremus, reliquæ omnes facile componerentur. Duo igitur tractanda sunt. Primo refellenda sententia hæreticorum hu-

CAPUT II.

Refellitur sententia hæreticorum.

Quantum ad primum, Lutherus in libro de Conciliis et Ecclesiæ, in ultima parte libri proponit has septem notas. Primo, veram, et incorruptam prædicationem Evangelii. II. Legitimam administrationem Baptismi. III. Legitimum usum Eucharistiæ. IV. Legitimum usum clavium. V. Legitimam electionem ministrorum, qui doceant, et Sacramenta ministrent. VI. Orationem publicam, et Psalmodiam, et Catechismum, sed lingua, quæ intelligatur ab omnibus. VII. Mysterium crucis, id est, tribulationes intus et extra, ita ut intus sit modestia, pusillanimitas, terrores; foris, paupertas, contemptus, et ut habeantur ab hominibus hæretici, cacodæmones, catharmata.

Notandum vero est, Lutherum valde cavisse, ne ullam notam reciperet earum quæ sunt in Symbolo Constantiopolitano, cum tamen omnia vetera Concilia per eas notas, maxime per Apostolicam Ecclesiam se discerni vellent ab omnibus sectis. Porro cæteri solent duas tantum proponere, quæ complectuntur primas quinque notas Lutheri, id est, prædicationem sinceram verbi Dei, et sincerum usum Sacramentorum; et ex his

duabus quolibet secta probat apud se esse veram Ecclesiam. Ita docet Confessio Augustana, art. 6. et in Apologia ejusdem; item Brentius in Confessione Wirtembergensi capite de Ecclesia, et Joannes Calvinus in Institut. lib. IV, cap. 1, §. 9, 10 et 11. Centuriatores, Cent. I, lib. I, cap. 4, col. 173 et 174. et Cent. I, lib. II, cap. 4, colum. 379, 380 et 381. his duabus addunt alias duas, quæ possunt reduci ad quintam, et septimam Lutheri, id est, constantiam in confessione fidei, sive perseverantiam; et obedientiam erga ministros verbi, quatenus verbum ipsum administrant.

Hæ notæ non sunt ullo modo sufficientes. Nam in primis non declarant, quæ sit vera Ecclesia secundum hæreticos, nisi probabiliter; non enim hinc scire possumus, qui sint electi, vel iusti, et potius discimus, ubi lateat Ecclesia, quam quæ sit. Præterea, neque hoc sufficienter declarat. Id quod de singulis facile probari potest.

Ac primum de prima, tribus rationibus. Primum enim, notæ debent esse propriæ, non communes. Si enim velim designare tibi certum hominem, quem nunquam vidisti, ut mox atque eum videris, discernas ab aliis, non debeo dicere, est quidam qui habet duos oculos, duas manus etc. nam hæc sunt communia omnibus. Neque etiam debeo cum designare per notas, quæ licet sint ei propriæ secundum rem, tamen non sunt propriæ opinionum aliorum, cum multi sibi illas vendicare soleant. Sic enim nunquam ille, qui queritur, inveniretur.

Jam verò sincera prædicatio veritatis est nota communissima omnibus sectis, saltem opinione ipsarum. Nam vel debet esse prædicatio pura ab omni errore, vel solum ab essentialibus, et fundamentalibus; Si detur primum, ex hac ipsa nota colligemus, apud nullos Lutheranorum esse Ecclesiam; nam ipsi fatentur suas Ecclesias non carere nervis. Lutherus libro de Ecclesia clare dicit, verbum Dei esse notam, licet alias magis, alias minus pure prædicetur; et Calvinus idem fatetur, lib. IV Inst. cap. 1, §. 12. Si secundum, jam erit nota communis multis sectis. Certe Lutherani, et Zwingliani non dissentiant de fundamento præcipuo fidei, ut de Trinitate, et Incarnatione. Imo etiam Pelagianam veram Ecclesiam habuissent, qui in primariis articulis, antequam Nestorianos peperissent, non dissentiebant. Unde etiam Cælestinus apud Augustinum lib. II de pec-

cato originali cap. 22. hac ratione conabatur ostendere se non esse extra Ecclesiam; et tamen Lutherani, et Calvinistæ nullos magis execrantur, quam Pelagianos; et nos imo potissimum ponunt extra Ecclesiam, quia Pelagianos putant.

Præterea hoc secundo modo, etiamsi re ipsa aliquibus non conveniat hæc nota, ut Anabaptistis, tamen omnibus convenit opinione sua. Quæ enim secta nunquam fuit, quæ non diceret se habere sinceram prædicationem veritatis? Certe Augustinus lib. contra epistolam fundamenti cap. 4. dicit, Catholicam quidem Ecclesiam multis notis facile cognosci, sed hæreticos nihil habere nisi veritatis pollicitationem, id est, quod apud se sit vera, et sincera prædicatio.

Secundo, Notæ debent esse notiores eare, cujus sunt notæ, alioqui enim non sunt notæ, sed ignotæ. Jam adversarii non volunt solum externam prædicationem verbi esse notam Ecclesiæ, sed prædicationem, et receptionem. Ibi enim dicunt esse veram Ecclesiam, ubi prædicatur, auditur, et creditur verbum. At quis nosse potest, ubi vere credatur verbum? Præterea etiam de externa prædicatione. Sine dubio notus est, quæ sit vera Ecclesia, quam quæ sit vera prædicatio verbi; nam id ab Ecclesiâ discimus, ut Irenæus, Tertullianus, Augustinus, et omnes veteres docent.

Irenæus lib. III, cap. 4: « Quid enim, inquit, et si de aliqua modica questione disceptatio orta fuisset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, et ab eis sumere de præsentis questione, quod certum et re liquidum est? » Tertullianus libro de præscript. : « Quid, inquit, prædicaverint Apostoli, quid illis Christus revelaverit, et hic perscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt: si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis, et matricibus, et originalibus fidei conspirat, veritati deputandam, reliquam vero omnem de mendacio præjudicandam. »

Idem ratione ostenditur; nam vera prædicatio, est prædicatio, et interpretatio veræ Scripturæ divinæ; Quæ sit autem vera Scriptura, et quis ejus verus sensus, non possumus scire, nisi ex testimonio veræ Ecclesiæ, ut Augustinus docet, lib. contra epist. fundamenti, cap. 5. et lib. de utilitate credendi, c. 14. et ipse quoque Brentius in Confessione

Wirtembergensi, cap. de Scriptura, qui confitetur Ecclesiam habere jus testificandi de vera Scriptura; et etiam interpretandi veram Scripturam; et Calvinus, lib. IV, cap. 1. §. 5. vult Ecclesiam esse fidelem custodem verbi Dei, et Philippus in Locis, capite de Ecclesia, requirit testimonium veræ Ecclesiæ ad dirimendas lites. At prius debet esse notus custos Thesauri, quam Thesaurus; et Doctor, quam doctrina, cum a Doctore petatur doctrina, non contra. Ergo potius Ecclesia est nota veræ prædicationis, quam vera prædicatio sit nota veræ Ecclesiæ.

Tertio, veræ Notæ sunt inseparabiles a vera Ecclesia; sed Ecclesiæ Corinthiorum et Galatarum, ad quas scribebat Paulus, veræ Ecclesiæ erant, et tamen ibi non erat aliquando sincera prædicatio verbi, ut ex Apostolo cognosci potest, qui dicit se scribere Ecclesiis Dei, quæ sunt Corinthi, vel in Galatia, I. Corinth. I. et Galat. I. et tamen I. Corinth. XV. arguuntur Corinthii, quod docerent non esse futuram resurrectionem, et Galatæ per totam fere epistolam reprehenduntur, quod docerent, servandam esse legem Mosis cum Evangelio.

Sed Dices, quomodo erant istæ veræ Ecclesiæ, cum hæresim docerent? Respondeo, aliud esse errare, et paratum esse ad descendendum, et cum didiceris, ad obediendum; aliud nolle discere, et cum audieris veritatem, nolle acquiescere. Neutrum horum esse potest in Ecclesia universali; in Ecclesia autem particulari esse potest illud primum, in neutra autem illud secundum, sed solum in Synagoga Satana, et Ecclesiis malignantium. Rursum, esse potest pura doctrina ab omni errore in falsa Ecclesia; nam schismatici puri ut quondam Luciferiani et Donatistæ, initio integram habent doctrinam, et tamen sunt extra Ecclesiam. Si dicant non habere integram doctrinam, quia doctrina vera docet manendum in veræ Ecclesiæ unitate; contra; Nam schismatici credunt et docent oportere esse in vera Ecclesia, et obediendo vero capiti, licet non faciant; et proinde non errant in fide, sed deficient in charitate. Verum est tamen schisma, si diu duret, tandem in hæresim declinare.

At Objiciunt pro hac nota Brentius, Philippus, et Calvinus quædam loca Scripturæ. Joan. X: *Oves meæ vocem meam audient* (1): Ergo ibi est Ecclesia, ubi auditur verbum

Dei. Item ad Ephes. V: *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ* (2). Ecclesia mundatur verbo, ergo ubicumque est verbum mundans, ibi est Ecclesia. Ita Philippus in Apologia. At Calvinus lib. IV, cap. 1, §. 9. contentus est illo Matth. XVIII: *Ubi sunt duo, vel tres, etc.*

Brentius in confessione capite de Ecclesia, profert illud Joan. X: *Illos dixit Deus, ad quos sermo Dei factus est.* Et illud XV, cap.: *Vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.* Illa enim est Ecclesia, quæ est munda coram Deo. Et illud Rom. I: *Evangelium virtus Dei est in salutem omni credenti* (3). Addit Chrysostomum hom. 49. in Matth.: « Qui ergo vult cognoscere, quæ sit vera Ecclesia Christi, unde cognoscat, nisi tantummodo per Scripturas? » Et Augustinum epist. 166: « In Scripturis didicimus Christum, in Scripturis didicimus Ecclesiam etc. » Item lib. de unitate Ecclesiæ, cap. 2: « Quæstio inter nos versatur, ubi sit Ecclesia; quid ergo facturi sumus in verbis nostris eam queritur, an in verbis capituli sui? puto quod potius in illius verbis eam querere debeamus, qui veritas est, et optime novit corpus suum. » Et cap. 3: « Non audiamus, hæc dico, hæc dicit; sed audiamus, hæc dicit Dominus. » Et infra: « Nolo hominis documentis, sed divinis oraculis sanctam Ecclesiam demonstrari. »

Respondeo. Primum locus non docet ubi sit Ecclesia, sed docet, qui sint electi, nimirum qui corde perseveranter audiunt, et retinent verbum, ut exponit Augustinus; Cum autem non possit sciri, qui corde audiunt, non potest hæc esse visibilis saltem Ecclesiæ, sed est nota unicuique ut saltem conjecturaliter cognoscat suam electionem.

Secundus locus nihil probat; nam illa mundatio est invisibilis, nec Paulus ibi vult docere, quæ sit, vel ubi sit Ecclesia, sed quid hunc Deum contulerit Ecclesiæ.

Tertius, non demonstrat ubi sit Ecclesia sed ubi sit Christus. Ubi enim est vera Ecclesia, ibi est Christus: Præterea si congregari in nomine Christi sit nota Ecclesiæ, certe non erit congregari quomodocumque in nomine Christi, sic enim omnes hæreses, et schismata congregantur in nomine Christi: sed erit congregari ab illis, qui funguntur Christi auctoritate, quales sunt Episcopi legitime ordinati, et succedentes aliis et aliis

(1) Joan. X, 16. — (2) Eph. V, 26. — (3) Joan. X, 35; XV, 3; Rom. I, 16.

usque ad Apostolos, quos Christus primo reliquit loco suo. Et sic ista nota coincidit cum nostris, de quibus postea.

Quartus locus nihil probat. Primo, quia ibi dicuntur Dii soli Principes, quibus Deus aliquid commisit; id enim est fieri ad aliquem verbum Dei. Secundo, quia verbum Dei non facit Deos, si tantum prædicetur, sed si recipiatur, et credatur: At hoc invisibile est, ut patet.

Quintus locus est similis secundo, unde idem Brentius dicit, Ecclesiam esse mundam coram Deo, id est, non coram hominibus; et non advertit ex hac nota sequi, illam fieri Deo manifestam, non nobis.

Sextus locus nihil probat; nam effectus Evangelii est invisibilis.

Sed instat Calvinus. Verbum Dei est ferax, et ubicumque prædicatur, fructificat, ergo ubicumque prædicatur, ibi est aliqua Ecclesia.

Respondeo. Si quid probat hæc ratio, tantum probat, ubi prædicatur, ibi esse aliquos bonos; sed nos illos non novimus. Sed neque hoc probat; nam verbum Dei semper fructificat, cum legitime prædicatur, id est, a prædicatoribus missis ab ordinaria potestate: Alioqui videmus prædicari inter hæreticos variarum sectarum ubi non fructificat nisi lolium. Ad locum Chrysostomi jam sepe respondimus. Ad loca Augustini respondeo, ex Scriptura probari, ubi sit Ecclesia, non tamquam ex nota Ecclesie, sed quia Scriptura docet, quæ sint notæ dum docet, qualis illa sit, ubi cœperit, quomodo creverit.

Dices, saltem scriptura est notior, quam Ecclesia, quandoquidem inde, probatur Ecclesia.

Respondeo. Simpliciter Ecclesiam esse priorem, et notiozem, quam sit Scriptura. Nam Ecclesia fuit ante Scripturam, et ipsi data est Scriptura a Deo, et ipsa eam aliis tradit, et explicat: tamen aliquando ex hypothesi Scripturam esse notiozem, quando videlicet Scriptura est recepta, et clare loquitur, et oritur quæstio de ipsa Ecclesia. Sicut interdum e contrario Ecclesia est recepta, et nota, et quæstio oritur de Scriptura; et sic unum probatur ex altero: verbi gratia quando disputabatur de Baptismo hæreticorum, quia Scriptura obscure loquitur, et Ecclesia nota erat, Augustinus probabat secundum Scripturas ratum esse Baptismum hæreticorum, quia Ecclesia illum habet pro rato. Contra, cum disputabatur de Ecclesia,

an esset in sola Africa, quia Scripturæ receptæ et clare erant, inde Augustinus probabat et idem nos facimus, cum deducemus notas Ecclesie ex Scripturis, sed non propterea Scriptura est simpliciter notior, quam Ecclesia.

Secunda nota iisdem argumentis refutatur Nam Primo eam sibi omnes vendicant: nam præter Catholicos, Calvinistæ ideo separati sunt a Lutheranis cæteris, quod utrique putant, se solos habere verum Sacramentum Eucharistie. Anabaptistæ autem separati sunt ab utrisque, quia se solos putant habere verum usum Baptismi. Præterea Pelagiani habebant omnia Sacramenta, et similiter omnes schismatici. Secundo, legitimus usus Sacramentorum minus notus est, quam sit Ecclesia. Nam ille est legitimus Sacramentorum usus, qui est conformis Scripturæ, ut ipsi docent: Scripturæ autem pendent ab Ecclesia, non contra, ut sæpe diximus. Tertio, Ecclesia Corinthiorum erat vera Ecclesia, et tamen I. Corinth. XI. reprehenduntur Corinthii, quod non sincere tractarent præcipuum Sacramentorum, et similiter Ecclesie Africanæ, quæ erant sub Cypriano, et sub illis 86 Episcopis, quorum sententias ipse refert in epistola ad Quirinum, veræ Ecclesie erant, ut beatus Augustinus lib. VI, cap. 7. de Baptismo, et beatus Hieronymus contra Luciferianos docent; et tamen non sincere tractabant Sacramentum Baptismi, ut iidem Hieronymus et Augustinus ibidem docent.

Tertia nota refutanda, est oratio et psalmodia quæ est sexta Lutheranæ. Refellitur autem, quia si loquatur de invocatione, quæ ex corde procedit, invisibilis nota est, si de externa tamen invocatione et psalmodia, est nota communissima. Nam hoc tempore omnes secte, etiam Anabaptistarum, dicunt orationem Dominicam, et canunt Psalmos lingua vulgari, et idem olim faciebant Ariani, ut refert Socrates lib. VI, c. 8. et Ambrosius de tradendis basilicis. Imo hæc tempore nota veræ Ecclesie fere dici potest, canere Psalmos lingua Latina, quia hoc relictum videtur ferme soli antiquæ, et Catholice Ecclesie, quæ non mutatur quotidie, ut sectæ hæreticorum.

Quarta nota refellenda, est septima Lutheranæ, nimirum interna moestitia, pusillanimitas, externa persecutiones, et vocari hæretici. Ac de internis falsissima nota est, nam obscuræ sunt, si internæ sunt. Item

pusillanimitas est vitium, et Paulus ubique hortatur ad internam lætitiã, et dicit regnum Dei esse gaudium in Spiritu sancto. Vide Rom. XIV, Coloss. III, Philipp. IV, Ephes. V. De externis non est nota perpetua; nam Ecclesia in principio et in fine passa est magnas angustias: at in medio florentissima fuit: et omnia prædicta sunt. Vide Augustinum epist. 50.

Quinta nota est Centuriatorum, quod ea sit vera Ecclesia, in qua inveniuntur qui perseverant in confessione fidei usque ad mortem. Quæ refellitur Primo, quia non magis nota est confessio veræ fidei, quam vera Scripturæ prædicatio, et legitimus Sacramentorum usus.

Secundo, quia ex hac nota colligeretur veram Ecclesiam non posse esse ullo modo apud Lutheranos. Ipsi enim dicunt, per multa secula ante Lutheri adventum cessasse confessionem veræ fidei, et Ecclesiam conservatam in latebris, et fuisse prorsus invisibilem, ergo Ecclesia Lutheranorum est nova, et proinde falsa.

Tertio, quia hæc notam videmus in omnibus sectis, et in nulla minus, quam in cœtu Lutheranorum; nam in primis Ecclesia nostra habet innumerabiles martyres, qui perseveraverunt constantissime in confessione fidei; deinde Montanistæ valde gloriabantur de suis martyribus, ut patet tum ex Eusebio lib. V, hist. cap. 18. tum ex Tertulliano in lib. de fuga in persecutione, quem scripsit, cum Montanista esset, contra Catholicos, objiciens eis quod male facerent fugiendo.

Item Massaliani apud Epiphanium hæres. 80. ideo dicti sunt etiam Martyriani, quia gloriabantur valde de numero martyrum suorum. Idem de Donatistis constat. S. Augustinus epist. 68: «Vivebant, inquit, ut latrones, honorabantur ut Martyres.» De Anabaptistis, qui erant tempore B. Bernardi, scribit ipse serm. 66. in Cantica: «Mirabantur, inquit, aliqui quod non modo patienter, sed etiam læti ducerentur ad mortem.» De Adamitis scribit Aeneas Sylvius lib. de hist. Bohemorum, cap. 41. viros cum feminis conjugibus suis lætos, atque canentes properare solitos ad ignem. Hoc vero tempore nostro nemo ignorat in hac obstinatione moriendi pro perfidia, primum locum tenere Anabaptistas, secundum Calvinistas, extremum ac pene nullum meros Lutheranos, qui

tamen hæc notam veræ Ecclesie soli proponunt.

CAPUT III.

Proponantur veræ Notæ Ecclesie.

His igitur notis breviter refutatis, restat ut veras notas proponamus. Est autem initio observandum, Ecclesiam Catholicam esse quasi solem quemdam, qui radios lucis clarissimos ex omni parte diffundit, ut facillime per eos cognosci possit. Habet enim plurimas notas, sive testimonia, ac signa, quæ eam discernunt ab omni falsa religione Paganorum, Judæorum, Hæreticorum: et non quidem efficiunt evidentem verum, ipsam esse veram Dei Ecclesiam; sed tamen efficiunt id evidentem credibile; nec enim est idem evidentem credibile; nec enim est idem evidentem verum, et evidentem credibile. Nam evidentem verum dicitur, quod vel in se, vel in suis principiis videtur; evidentem credibile illud dicitur, quod non videtur nec in se, nec in suis principiis, habet tamen tot, et tam gravia testimonia, ut quilibet vir sapiens merito id credere debeat; ut si iudex videat hominem a latrone occidi, vel vulnerari læthaliter, et postea mori, habet evidentiam veritatis, quod ille latro sit homicida; si autem eadem fieri non videat, sed habeat viginti testes viros gravissimos, qui dicunt se vidisse, habet evidentiam credibilitatis.

Dicimus ergo, notas Ecclesie, quas adferemus, non facere evidentiam veritatis simpliciter, quia aliqui nulli inveniuntur, qui id negarent, sicut nemo invenitur, qui neget sententias, quas Mathematici demonstrant; sed tamen efficiunt evidentiam credibilitatis, juxta illud Psalm. XCII: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis* (1). Apud eos autem, qui admittunt Scripturas divinas, et historias, ac Patrum veterum scripta, faciunt etiam evidentiam veritatis. Tametsi enim articulorum fidei veritas non potest nobis esse evidens absolute, tamen potest esse evidens ex hypothesi, id est, supposita veritate Scripturarum. Quod enim a scriptura evidenter deducitur, est evidentem verum, suppositis Scripturis.

(1) Psal. XCII, 5.

Porro hæ notæ a variis varie nominantur, et númerantur. B. Augustinus lib. contra epist. fundamenti, cap. 4. sex notas ponit. B. Hieronymus contra Luciferianos in fine, duas. Vincentius in suo comonitorio, tres.

Ex recentioribus Driedo lib. IV, cap. 2, part. 2. de Eccles. dogmat. et Petrus a Soto prima parte defensionis, cap. 44. et sequentibus, alias tres. Cardinalis Hosius in explicacione symboli, quatuor. Nicolaus Sanderus lib. VIII de visibili monarchia, cap. 30. alias sex. Michael Medina lib. II de recta fide ponit decem : et lib. VII, cap. 26. addit undecim. Cænerus Petri in libello de notis Ecclesie ponit (ni fallor) duodecim, nec enim, cum hæc scriberemus, libellum ejus habebamus in manibus.

Nos quindecim Notas proponemus, quæ, si quis velit, poterunt aliquo modo revocari ad illas quatuor, quæ communiter a recentioribus assignantur ex Symbolo Constanti-nopolitano, Unam, Sanctam, Catholicam, et Apostolicam.

CAPUT IV.

Explicatur prima Nota.

Prima Nota, est ipsum Catholicæ Ecclesie et Christianorum nomen : nam, ut S. Augustinus docet lib. contra epist. fundamenti, cap. 4. etiam si omnis hæresis velit videri, et dici Catholica Ecclesia, tamen cum interrogantur hæretici a paganis, ubi ad Catholicam conveniatur? nemo audet domum suam ostendere, et Cyrillus cateches. 18. dicit : « Si iveris in aliquam urbem, non petas, ubi sit Ecclesia, vel domus Dei ; nam etiam hæretici dicunt se habere domum Dei, et Ecclesiam, sed petas, ubi sit Catholica Ecclesia ; id enim nomen proprium est hujus sanctæ Ecclesie matris omnium nostrum ; quasi dicat, si hoc petas, nullus hæreticus suam Ecclesiam ostendet. »

Pacianus in epistola ad Sympronianum, quæ est de nomine Catholico : « Certe, inquit, non est ab homine mutuatum, quod per sæcula tanta non cecidit. Catholicum istud, nec Marcionem, nec Apellem, nec

Montanum sonat, nec hæreticos sumit auctores. » Et infra : « Christianus mihi nomen est, Catholicus vero cognomen ; illud me nuncupat, istud ostendit. » Et ibidem pulchre dicit, nomen Catholicum convenire capiti principali, et trunco illius arboris, unde multi rami variis temporibus excoinduntur : sectæ enim hæreticæ sunt rami, id est, partes quedam ab arbore Ecclesie præcisæ ; ipsa autem arbor, quæ sua radice nititur, et semper eadem manet, et est quid totum, Catholica dicitur. Similiter nulla est hæresis, quæ non accipiat nomen ab aliquo homine auctore suo, et nomen Christianum iis relinquat, a quibus discedit. Sic I. Corinth. III schismaticorum alii dicebant : *Ego sum Pauli, alii, ego Apollo, alii ego vero Cephæ* (1).

Justinus in Triphone : « Et sunt, inquit, distincti cognominibus, denominati a quibusdam viris, ut quisquæ fuit auctor alicujus novæ doctrine. Ex iis alii vocantur Marcionistæ, alii Valentiniani, alii Basilidiani, alii Saturniniani, alii alio vocabulo, quisque a primo inventore sui dogmatis. » Irenæus I, cap. 20 : « Habent, inquit, et vocabula, a principe impiissimæ sententiæ Simone dicti Simoniani. » Lactantius lib. IV, cap. 30 : « Cum Marcionistæ aut Ariani nominantur, Christiani esse desierunt, qui Christi nomine amisso, humana et externa vocabula induerunt. » Athanasius serm. 2. contra Arianos : « Numquam, inquit, populus ab Episcopis suis, sed a Domino, in quem creditum fuit, nomen accepit. Certe a beatis Apostolis præceptoribus nostris appellationes adepti non sumus, sed a Christo Christiani sumus, et nuncupamur. Illi vero qui aliunde originem suæ fidei deducunt, merito auctorum suorum cognomenta præ se ferunt. Quapropter cum a Christo omnes Christiani essemus, et diceremur, explosus est Marcion inventor hæreseos. Reliqui autem qui remanserunt Christiani titulum retinuerunt : qui vero Marcionem secuti sunt, non jam inde Christiani, sed Marcionistæ appellati sunt. Ita quoque Valentinus, Basilides, Manicheus et cæteri sectatoribus suis nomina impertierunt. »

Chrysostomus homil. 33. in acta Apostolorum : « Illi habent quosdam a quibus appellantur : prout enim hæresiarum nomen, ita et secta vocatur, nobis autem nullus vir nomen dedit, sed fides ipsa. »

Hieronymus contra Luciferianos in fine : « Sicubi audietis eos, qui dicuntur Christiani, non a Domino Jesu Christo, sed a quoquo alio nuncupari, ut Marcionistas, Valentinianos ; scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Synagogam. » Jam ergo si nunc dicuntur alii Martinistæ, vel Lutherani, alii Zwingliani, alii Calvinistæ, etc. nos autem ab aliquo certo homine nemo unquam vocavit, constat nostram solum esse veram Ecclesiam.

At, inquit, vos vocamini passim, Papistæ, Romani, vel Romanenses. Respondeo, etiam olim fuisse vocatos Catholicos homousianos ; sed ista ipsa nomina veritati attestantur. Non enim sunt nomina alicujus novi auctoris, et hæresiarchæ, ut sunt ipsorum nomina : sed homousianus significat eum, qui credit Filium Patri consubstantialiam, quod est dogma verissimum. Papista dicitur a Papa, qualis fuit etiam Petrus, et Christus ipse, ut notum est, Romanus autem, et Romanensis, etiam ante 1100 annos idem erat, quod Catholicus, ut patet ex Ambrosio in oratione de obitu Satyri. Adde, quod Chrysostomus hom. 33. in acta dicit, non esse malum si Catholici denominentur ab iis, qui Ecclesiam gubernant nomine Christi, modo non denominentur ab aliquo homine particulari, sicut hæretici faciunt. Ubi videtur prævidisse nos vocandos quandoque Papistas. Adde, quod non vocamur Papistæ, nisi a Lutheranis in Germania, et vicinis regionibus, non sic autem vocamur in Græcia, Asia, Africa, Indiis, ut interim omittam Italiam, et Hispaniam.

CAPUT V.

Nota secunda.

Secunda Nota est Antiquitas ; nam sine dubio vera Ecclesia antiquior est, quam falsa ; Quemadmodum Deus ante fuit, quam esset Diabolus. Quocirca Matth. XIII prius seminatam legitur fuisse bonum semen, quam zizania : et Ecclesia dicitur Catholica, quia omni tempore fuit, et similiter dicitur Apostolica, quia fundamenta ab Apostolis, et proinde antiquissima. Jam quod nostra Ecclesia sit antiquior omnium paganorum

conventiculis, imo quod nostra Scriptura sit antiquior ipsis Diis Gentilium, demonstrat Tertullianus in Apologetico, c. 19 et 20. et B. Augustinus lib. XVIII de civitate Dei, cap. 37 et 38. Quod autem nostra Ecclesia, quam adversarii Papistica vocant sit illa ipsa quam Christus instituit, et proinde vetustior omnibus sectis hæreticorum, hac ratiocinatione concludi potest.

In omni insigni mutatione religionis semper ista fex demonstrari possunt. Primo, auctor ejus. II. dogma aliquod novum. III. tempus, quo cœpit. IV. locus ubi cœpit. V. quis eam oppugnaverit. VI. exiguus aliquis cœtus, qui paulatim aliis accidentibus crescere cœperit : nam illa omnia invenimus in ipsa Christi Ecclesia, quæ tamen non fuit nova Ecclesia, sed solum mutatio quedam status Ecclesie secundum Prophetarum prædictiones. Primo enim scimus, auctorem fuisse Christum, unde Christiani dicimur. Secundo cœpisse tunc explicite credi nova dogmata Trinitatis, et Incarnationis. Tertio cœpisse ista prædicari anno 43 Imperii Tiberii Cæsaris. Quarto cœpisse in Judea. Quinto mox oppugnatam fuisse hanc religionem a Scribis et Phariseis, deinde a Gentilibus summa vi. Sexto scimus, initio fuisse multo pauciores Christianos, quam essent Judæi, cum separatio facta est. Si ergo in hac mutatione status ejusdem Ecclesie illa sex ostendi possunt, multo magis eadem poterunt demonstrari in quavis perfecta mutatione. Jam vero nos illa omnia, de singulis hæreticorum sectis facillime demonstramus. Nihil autem horum adversarii unquam de nostra Ecclesia post Apostolica tempora demonstrare potuerunt.

Ac ut exemplis rem illustremus. Ariano auctorem scimus fuisse Arium quemdam Presbyterum Alexandrinum. Nestorianorum vero Nestorium, Episcopum Constantinopolitanum. Lutheranorum autem Martinum Lutherum presbyterum, et Monachum ordinis sancti Augustini.

Secundo scimus, quæ dogmata invenerint. Arius enim docuit Filium Dei esse creaturam. Nestorius in Christo esse duas personas. Lutherus justificari homines per solam fidem specialem, id est, per hoc solum, quod se justos putent : item negavit Eucharistiam esse sacrificium.

Tertio scimus tempora. Cœpit enim Ariana hæresis anno Domini 344. Nestoriana anno 431. Lutheranorum anno 1517.

(1) I. Cor. III, 4.

Quarto scimus loca. Cœpit Arianismus in Ægypto. Nestoriana hæresis in Thracia. Lutheranæ in Saxonia.

Quinto scimus, Arianos mox oppugnatos fuisse a Sylvestro Pontifice, a Concilio Nicæno, ab Athanasio, Hilario, et aliis. Nestorianam a Pontifice Coelestino, Concilio Ephesino, Cyrillo, aliisque permultis. Lutheranam a Leone X Pontifice, a Concilio Tridentino, ab Academicis omnibus Catholicis, et Doctoribus plurimis.

Sexto scimus, initia harum heresum valde exigua fuisse, et multo plures initio separationis sine comparatione fuisse Catholicos toto orbe terrarum diffusos quam erant Ariani, Nestoriani, vel Lutherani, quod ne ipsi quidem negant.

Quod vero nihil horum de nobis ostendere possint, perspicuum est; nam Primo, nunquam objecerunt nobis auctorem nostræ sectæ, nec ab ullo particulari homine nos appellaverunt, quod certe libentissime facerent si possent.

Secundo, nunquam ostenderunt primam originem ullius dogmatis nostri; imo Centuriatores in singulis Centuriis, cap. 4. circa finem, annotant, qui auctores defenderint nostræ dogmata, quæ nunc ipsi oppugnant, nec originem inveniunt, nisi tempore Apostolorum. Nam etiam Justinum, et Irenæum numerant inter nostros fautores: quos constat proxime insecutos Apostolorum tempora. Et c. 5. in singulis Centuriis enumerant omnes hereses cujuslibet sæculi, et qui restiterint, nec unquam annotarunt aliquam hæresim excogitatam a Romanis Pontificibus, sed potius omnes hæreses ab illis condemnatas. Nunc quidem nobis multas hæreses obijciunt. Nam Tilmannus Heshusius scribit librum de sexcentis hæresibus Papistarum, sed illæ hereses, exceptis mendacijs Tilmanni, sunt antiquissima dogmata, quod vel ex Centuriis, facillime probari posset. Nam Hlyricus nostra dogmata in omnium Patrum libris invenit; sed in Patribus vocat naves, in nobis hæreses, scilicet, hæc est astutia Adversariorum; ut ostendant nos esse extra Ecclesiam, nostræ dogmata vocant hæreses: ut non videantur ipsi separati ab Ecclesia Patrum, eadem dogmata in illis vocant naves.

Tertio, nunquam designare poterunt tempus certum nostræ defectionis ab Ecclesia. Dicunt quidem post primos quingentos annos cœpisse valde invalescere hanc sec-

tam, tamen quando cœperit, absolute nunquam dixerunt.

Quarto, nunquam ostenderunt, quo loco cœperit, nam post primos quingentos annos floruit Gregorius, cum quo totum orbem terrarum communicasse, ex epistolis ejus, quas ad omnes provincias mittit, cognosci potest. Item post Gregorii obitum celebratum est Concilium VI generale, ex quo manifeste colligitur, totum Orientem, et Occidentem, eo tempore cum Romano Pontifice, ut membra cum suo capite, conjuncta fuisse.

Quinto, nunquam ostenderunt, quis eam oppugnaverit, tamquam nuper ortam; et quæ Concilia contra eam celebrata fuerint. Obijciunt quidem Concilium Constantinopolitanum sub Copronymo, quod videtur fuisse generale, et damnavit imagines, quas Romani defendebant. At non fuit hoc verum generale Concilium, cum non habuerit ullum verum Patriarcham. Præterea istud Concilium non damnavit dogma tunc exortum, sed dogma antiquum, et in tota Ecclesia receptum; nam non statuit, ut non reciperetur cultus imaginum, sed ut aboleretur, et ut imagines e templo auferrentur. Vide Cedrenum, Zonaram, et Paulum Diaconum.

Sexto, non potest ullo modo ostendi, quod unquam nostra Ecclesia separaverit se ab aliqua majore; ita ut qui adhærebant Romane sedi, essent paucissimi, reliqui Christiani multo plures; nam ex epistolis B. Gregorii, quas scribit ad Episcopos Orientis, Africae, Hispaniae, Galliae, Italiae constat omnes fere Christianos cum eo communicasse.

Hoc argumento ab antiquitate semper usi sunt veteres Patres contra hereticos, ad ostendendam veram Ecclesiam. Tertullianus libro de præscript. : « Qui estis vos, inquit, unde, et quando venistis? Ubi tandem laicistis? » Optatus l. II contra Parmenianum: « Vestrae, inquit, cathedræ originem ostendite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vendicare. » Hilarius lib. VI de Trinitate ante medium. » Tarde mihi, inquit, ho- plissimos Doctores ætas nunc hujus sæculi protulit. Sero hos habuit fides mea, quam tu erudisti, magistros, inauditis ego his omnibus in te credidi etc. » Hieronymus in epist. ad Pammachium, et Oceanum: « Quisquis, inquit, assertor es novorum dogmatum, quæso te, ut parcas Romanis auribus,

parcas fidei, quæ Apostolico ore laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod ante nescivimus? Usque in hanc diem sine vestra doctrina Christianus mundus fuit. » Et lib. contra Luciferianos in fine: « Ex hoc ipso, inquit, quod posterius instituti sunt, eos se esse indicant, quos futuros Apostolus prænuñtiavit. » Denique Augustinus lib. contra epistol. fundamenti, cap. 4. antiquitatem inter notas Ecclesiæ ponit.

Ad hoc argumentum quatuor adferunt solutiones. Primo, respondet Calvinus lib. IV Instit. cap. 2, §. 3. non posse ex antiquitate invictum argumentum duci. Nam Ismael fuit senior quam Isaac, et tamen dictum est: ejice ancillam, et filium ejus. At Ismael non fuit figura falsæ religionis, sed solum Testamenti veteris quod erat bonum, et a Deo: Sed quia status hominum ejus testamenti erant servorum, qui timore ducebantur, debuit ei succedere testamentum novum perfectius, ad quod pertinent liberi, qui ducuntur amore. Galat. IV: *Scriptum est, quia Abraham duos filios habuit etc. quæ sunt per allegoriam dicta, hæc enim sunt duo Testamenta etc.* (1).

Secundo dicunt, non posse ostendi de nostra Ecclesia, quo tempore, quo loco, per quem auctorem præcisè cœperit etc. non quod revera non sit nova, sed quia non facta est simul ista mutatio, sed paulatim irrepserunt errores non advertentibus, imo etiam dormientibus pastoribus. At etiam aliæ mutationes non factæ sunt totæ simul, sed paulatim, ut patet de Luthero, qui initio non negabat nisi indulgentias etc. et tamen scimus de singulis, quando, et quomodo ortæ sint. Præterea Matth. XIII non dicuntur zizania nata dormientibus hominibus, sed seminata dormientibus hominibus; mox autem nata apparuisse, et cognita fuisse. Quomodo igitur nostræ hereses per mille ferme annos detectæ non sunt? Sane non solum pastores, sed etiam Deus valde dormivisset, si per tot sæcula nunquam excitasset aliquem, qui istis erroribus resisteret. Et delendum esset ex Evangelio illud: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi* (2).

Tertio dicunt, quod licet non possit ostendi, quando cœperit initium hujus depravationis, tamen posse ostendi, quando insignis mutatio facta est. Nam initio anni 600 Papa in Antichristum aperte mutatus est, quando

videlicet Romanus Pontifex obtinuit a Phoca Imperatore, ut caput Episcoporum diceretur, et quando aperuit Pantheon templum omnium Deorum. Ita docent Magdeburgenses Centur. VII, cap. 1. et concordant plerique adversariorum. Nam etiam Theodoros Bibliander in tabulis suæ Chronologiæ initio anni 600 ponit apparitionem Antichristi, id est, Papæ; et Lutherus in supputatione temporum, vult S. Gregorium fuisse ultimum Papam; et passim Calvinista, et Lutherani, usque ad primos 500. vel 600. annos extendunt Ecclesiæ puritatem.

At in primis post annum 670, diu post tempora Phocæ celebratum est Concilium VI generale, quod adversarii ut sacrosanctum recipiunt; ut patet tum ex aliis, tum ex Confessione Tigrinorum, et ex Centuriis Magdeburgensium; in eo autem Concilio præcipue partes fuerunt Romani Pontificis Agathonis; Nam ejus sententiam per legatos et epistolas ipsius explicatam, omnes secuti sunt, ut etiam prolixè describit Centuriatores Cent. VII, cap. 9. Vel ergo Papa nondum erat Antichristus, vel tota Ecclesia, et sanctum generale Concilium Antichristum venerata et secuta est.

Præterea falsum est, quod Phocæ primus tribuerit Romano Pontifici nomen capituli Ecclesiæ. Nam Justinianus senior, qui fere centum annis fuit ante Phocam in epistola ad Joannem II Papam disertis verbis vocat eum caput omnium Ecclesiarum. Et hoc idem habetur in epistola ejusdem Joannis II responsiva ad Justinianum, ubi Papa repetit summam litterarum Imperatoris, et habetur utraque epistola in Codice lib. I, tit. 1, leg. 4 et 6. Nec id ignorabant Centuriatores. Nam Cent. VI, cap. 10, col. 670. meminerunt legis quartæ Codicis, quæ ex epistola Joannis Papæ sumpta est. Itaque contra conscientiam suam mentiuntur.

Præterea ante tempora Justiniani Concilium Chalcedonense in ep. ad Leonem vocat eum caput omnium Episcoporum. Et ipse S. Leo serm. 4. de sanctis Petro, et Paulo, sic Romam alloquitur: « Per sacram B. Petri sedem caput orbis effecta latius præsidet religione divina, quam dominatione terrena. » Et infra: « Minus est, quod tibi bellicus labor subdidit, quam quod pax Christiana subjecit. » Phocas igitur non primus hoc nomen tribuit Romano Pontifici, sed primus

(1) Galat. IV, 22. — (2) Matth. XXVIII, 20.

composuit superbiam Episcopi Constanti-
nopolitani, qui se Romano Pontifici equare
volebat.

Ad illud de Ecclesia, quæ dicitur Pan-
theon, dico primo, argumentum esse contra
adversarios. Nam Dan. XI legimus, Anti-
christum pugnaturum contra omnes Deos,
et solum in oculo adoraturum Deum Mao-
zim. et II. Thess. II dicitur elevaturum se-
ipsum supra omne, quod dicitur Deus. Ergo
si Papa aperuit templum omnibus Diis, hoc
ipso non est Antichristus. Præterea antequam
templum Pantheon consecraretur Deo in
memoriam omnium Sanctorum, jam erant
Romæ templa S. Petri, Pauli, Laurentii, Se-
bastiani etc.

Sed objicit Melanchthon in Confessione et
Apolog. art. 21. invocationem Sanctorum
non fuisse ante Gregorii tempora; ergo tunc
cepit. Respondeo, mendacium esse. Nam
plurimi Patres, et in his Ambrosius in lib. de
viduis, meminerunt invocationis Sanctorum:
sed de Antichristo, et in invocatione Sanctorum
suis locis fuse dissertimus.

Quarto, respondet Calvinus in præfat. In-
stit. suam Ecclesiam non esse novam, sed
antiquissimam; imo illam ipsam, quam
Christus fundavit, tamen non esse visam per
multa sæcula, et nunc demum apparuisse.
At contra est argumentum quod facit B. Au-
gustinus contra Donatistas lib. III de Bap-
tismo, cap. 2. aut ista Ecclesia, quæ nunc
apparuit, antea perierat, et nunc resurrexit;
aut non perierat, sed tantum latuerat, et
nunc extulit caput. Non Primum, quia tunc
non potuissent renasci ipsi, si mater perie-
rat. Si perit: « Unde ergo, inquit, B. Au-
gustinus, Donatus apparuit? de qua terra
germinavit? ex quo mari emersit? de quo
cælo cecidit? » Et præterea falsæ erunt pro-
missiones Christi, Matth. XVI: *Porte inferi
non prævalent adversus eam.* Et Mattei ul-
timo: *Ego vobiscum sum usque etc.* (1). Non
Secundum, quia tunc vel ista Ecclesia latens
profitebatur suam fidem, vel non profiteba-
tur; si profitebatur, ergo non erat latens,
sed manifesta: et si manifesta, quomodo
nemo advertet? Quomodo non capiebatur,
et coercerentur ab inquisitoribus, qui
longo tempore ante Lutheri ætatem esse
cæperunt in Ecclesia? Quod nullum vesti-
gium, nulla memoria eorum exstat? Si au-
tem non profitebatur fidem, sed vere et pro-

prie latebat, (quam partem ipsi defendere
coguntur) ergo illa non fuit Ecclesia, ac præ-
inde nulla fuit in mundo vera Ecclesia. Nam
ut ipsi dicunt, confessio fidei est nota veræ
Ecclesiæ: et Rom. X: *Ore confessio fit ad
salutem* (2).

Præterea si ita est, quomodo apparente
Luthero, et Calvino nemo fuit qui se illis ad-
jungeret, nisi quos ipsi deceperunt? Si multi
Lutherani, et Calvinistæ latebant, debuis-
sent multi prædicante Luthero, et Calvino
mox cognoscere socios suos, et ad eos cur-
rere etiam non vocati, at non ita factum est;
Nam omnes fere qui sunt Lutherani, et Cal-
vinistæ, fatentur se antea fuisse ex nostris,
et nihil cogitasse de nova illa doctrina. Imo
Lutherus ipse fatetur, se aliquando non fuisse
Lutheranum, sed Monachum Catholicum,
et Missas celebrasse per quindecim annos
serio, ac devote. Vide librum de Missa an-
gulari, vel Joannem Cochleum in actis Lu-
theri anni 1534. Item lib. II Lutheri contra
Zwinglium, vel Septicipitem Joannis Coch-
lei, cap. 24.

Denique, si ita Ecclesia latuisset, ut Cal-
vinus dicit, sequeretur Ecclesiam Christi fuisse
pejorem, et miseriores omni secta hæreti-
ca, et ipso etiam populo Judæorum post
eversum Hierosolymæ; quod certe est
blasphemum, cum Deus per Prophetas pas-
sim prædicet gloriam Ecclesiæ, et polliceat-
ur se cum ea semper futurum. Quod illud
sequatur, patet; nam omnis hæretica secta
habuit sua templa, suos Episcopos, sua Sa-
cramenta. Et similiter Judæi post eversam
Hierusalem semper habuerunt aliquas Syna-
gogas, ubi libere exercebant suas cere-
monias, ut patet ex Gregorio li. VII, epist. 5.
nec unquam coacti sunt generaliter adorare
Deos alienos. At Ecclesia, quam latentem
figit Calvinus, per annos fere mille, nulla
habuit templa, nulla sacra, nullos Episcopos,
nec habuit unum angulum terræ ubi libere
exerere actus Religionis suæ, et quod pe-
jus est, coacta est servire Diis alienis, ad-
orare idola, sacrilegiis communicare, quæ est
horribilior, et longior captivitas quam un-
quam fuerit Judæorum; imo est Ecclesia
deformior ipsis ruinis Synagogæ.

(1) Matth. XVI, 10; XXVIII, 20. — (2) Rom. X, 10.

CAPUT VI.

Nota tertia.

Tertia Nota est Duratio diuturna, nec un-
quam interrupta. Ecclesia enim dicitur Ca-
tholica, non solum quia semper fuit, sed
etiam quia semper erit, juxta illud Dan. II:
Regnum quod in æternum non dissipabitur. Et
Act. V: *Si est ex hominibus Concilium hoc,
aut opus, dissolvetur; si vero ex Deo est, non
poteritis dissolvere.* De hæreticis autem S.
Paulus dicit: *Sed ultra non proficient* (1). II.
Timoth. III et B. Cyprianus lib. IV, epist. 2.
dicit schismaticos semper inter initia fer-
vere, incrementa vero habere non posse,
sed statim cum prava sua æmulatione defi-
cere. Et B. Augustinus Psalm. LVII in illud:
*Ad nihilum devenient tanquam aqua decur-
rens:* « Non vos terreant, inquit, fratres,
quidam fluvii, qui dicuntur torrentes. Hye-
malibus aquis implentur. Nolite timere: post
paullulum transit, decurrit aqua, ad tempus
perstrepit, mox cessabit. Diu stare non possunt.
Multæ hæreses jam emortuæ sunt, cu-
currerunt in rivis suis quantum potuerunt,
decurrerunt: siccati sunt rivus, vix eorum
memoria reperitur, vel quia fuerint. »

Jam vero constat Ecclesiam nostram du-
rasse ab initio mundi hucusque. Vel si de
statu novi Testamenti loquamur, durasse a
Christo hucusque per 1577 annos, frustra
eam oppugnantibus primo Judæis, deinde
paganis, ultimo hæreticis; nec solum du-
rasse, sed etiam ex persecutionibus crevisse.
Ut enim aquæ diluvii, palatia regum obrue-
bant, atque dejiciebant, arcam vero Noe
semper magis ac magis attollebant, ita per-
secutiones regna temporalia facile destrunt,
Christi regnum, quod est Ecclesia, non mo-
do non destrunt, sed etiam illustant. Ita-
que Justinus in Triphone, dicit persecutio-
nem id esse Ecclesiæ, quod est vineis puta-
tio; ut enim vineæ putatione ad ubertatem
provocantur, ita quoque Ecclesia persecutio-
nibus crescit: et Tertullianus cap. ult. Apo-
logæti sanguinem Martyrum eleganter se-
men Christianorum vocat, quod explicasse

videtur Leo serm. I. de SS. Petro et Paulo,
cum ait: « Non minuitur persecucionibus
Ecclesia, sed augetur, et semper Dominicus
ager segete ditior vestitur, dum grana,
quæ singula cadunt, multiplicata nascun-
tur. »

Quamvis autem hæretici hujus temporis
non concedant nostram Ecclesiam 1577 an-
nis durasse, concedunt tamen durasse sine
ulla interruptione a Gregorio I. hucusque,
id est, annos fere mille. Quod tempus etiam
si solum esset, adhuc esset longius, quam
fuerit ætas ullius hæresis. Sed tamen fal-
sum est non diutius durasse; ipsi enim non
possunt ostendere per ullam historiam, aut
veterum scripta, factam esse mutationem
religionis in Ecclesia Romana tempore S.
Gregorii.

Deinde nostram Ecclesiam esse veram Ec-
clesiam probari potest etiam hoc argumen-
to; nam ante Lutheri tempora, non erant in
mundo, nisi hæ religiones, Paganismus, Ju-
daismus, Mahometismus, Græcismus, Nesto-
rianismus, Hussitarum hæresis, et Romana
Ecclesia. Sed certum est non fuisse veram
Ecclesiam Christi apud allam ex prædictis
sectis, ut etiam Lutherani fatentur, ergo
fuit apud Romanam Ecclesiam, aut certe pe-
riit de mundo omnis vera, et visibilis Ec-
clesia; quod non posse fieri, supra docui-
mus. At vero sectæ omnes hæreticæ brevi
defecerunt præter eas, quæ nunc exortæ
sunt.

Refert Theodoretus in lib. de hæreticis
fabulis, septuaginta sex diversas hæreses us-
que ad sua tempora exortas; et libro III
ejusdem operis testatur omnes illas extinc-
tas fuisse, paucissimis exceptis. Augustinus
in lib. de hæresibus numerat 88 hæreses,
ex quibus plurimas periisse testatur in ex-
positione Psalm. LVII. Nos numeramus us-
que ad tempora Lutheri 200 hæreticorum
diversissimas familias: ex his autem non
supersunt, nisi reliquæ quedam Nestoria-
norum, et Eutychianorum in Oriente; et
Hussitarum in Bohemia; reliquæ omnes
funditus interierunt. Et mirabilis valde est
in hæc re providentia Dei, quod fuerit hæ-
tenus usque ad Lutheri tempora, ut mini-
mum 200 hæresiarchæ, quorum multi ha-
buerunt multos Episcopos, multas Ecclesias,
multos potentissimos Patronos, et Imperato-
res, et Reges, et scripserunt libros innume-

(1) Dan. II, 44; Act. V, 38 et 35; II. Tim. III, 9.

rahiles, ut viderentur numquam posse defecere; et tamen ita defecerunt, ut jam non supersint nec ipsi, nec libri eorum, nec dogmata, nec nomina, aut vestigia ulla, nisi in libris Catholicorum. Itaque si Catholici non scripserint eorum nomina in suis libris, nesciremus quidem eos fuisse unquam in hoc mundo.

Quam firmis radicibus nixa videbatur hæresis Ariana temporibus Athanasii et Hilarii? At nunc ubi, quæso, est? Evanuit velut pulvis, quem projicit ventus a facie terræ. Ante annos ducentos regnabat in Gallia hæresis Albigensium, quæ præter vires doctrinæ, magis abundabat copiis militum, et potentia, quam nunc hæresis Calvinistarum, ut cognosci potest ex lib. VI Pauli Æmilii de rebus Gallorum; et tamen ubi nunc sunt Albigenses? Quotusquisque est, qui eos vel nominari audiverit?

Porro Lutherani vix nati arescere cœperunt: cœpit regnum Lutheri anno 1517; sed vix septem annis pacifice regnavit. Nam anno 1523, surrexit Zwinglius, et post duos alios annos surrexerunt Anabaptistæ, qui majorem partem Lutheranorum a Luthero separatam ad se traxerunt. Qui vero manserunt Lutherani, ita immutarunt Lutheri doctrinam, ut vix ulli jam inveniatur puri Lutherani. De quo graviter conqueritur Illyricus in præfationibus omnium Centuriarum.

Sed nec Zwinglius diu regnavit. Nam anno 1538 surrexit Calvinus, qui ita brevi invaluit, ut vix pauca quædam oppida Helvetiorum Zwinglianis reliquerit. Ipsi quoque Calvinistæ per Libertinos in Gallia, per Trinitarios in Polonia, et Samosatenos in Transsylvania, quotidie magis ad paucitatem rediguntur.

Porro Calvinus, ut erat sagax, regnum suum non fore diuturnum prævidit et prædixit in præfatione Catechismi Genevensis, quem ad Ministros in Frisia Orientali misit: « De posteritate, inquit, ego sic sum anxius, ut tamen vix cogitare audeam. Nisi enim mirabiliter Deus e cœlo succurrerit, videre mihi videor extremam barbariem impendere orbi. Atque utinam non paulo postsentiant filii nostri fuisse hoc verum potius vaticinium, quam conjecturam. » Quæ Calvinianæ anxietatis satis aperte declarat sectam ipsorum esse plane humanam, non spiritu Dei, sed industria quadam, atque artificio huma-

(1) Matth. XVI, 18.

no excogitatam, ac denique longissime abesse a spiritu ejus, qui dixit: *Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, et porte inferi non prevalebunt adversus eam* (1).

Centuriatores quoque in præfatione secundæ Centuriæ idem vaticinantur de suo Lutherismo: « Maxime, inquit, in doctrina variationes, et inclinationes impendere videntur; et sic merentur hominum peccata, quæ fiunt in dies atrociora. Ac tempora quidem Germanici Prophætæ Martini Lutheri, cujus voce et ministerio lux Evangelii quasi e tenebris Ægyptiacis revocata est, prope modum Apostolorum ætati respondent. Nunc vero ipso sublato, quasi alteram Evangelii ætatem ingressi sumus, ubi plures phantasmis incipiunt pullulare, et paulatim regnare. » Et in præfatione Centur. V, postquam ostenderunt præcipuos articulos de libero arbitrio, de fide justificante, de bonis operibus, non defendi amplius a Lutheranis plurimis Lutherice, sed Papistice, subjungunt: « Perit jam, idque repente, veritas patrefacta. Philosophia, Papismus et aliæ sectæ longe lateque in templo Dei primam cathedram occupant. »

Concludimus ergo cum S. Hieronymo in extremo Dialogo adversus Luciferianos: « Brevem, inquit, apertamque animi mei sententiam proferam, in illa esse Ecclesia permanendum, quæ ab Apostolis fundata, usque ad diem hanc durat. » Et cum S. Augustino lib. de utilitate credendi, cap. 47.: « Dubitabimus, inquit, nos illius Ecclesiæ concedere gremio, quæ ab Apostolica sede per successiones Episcoporum frustra hæreticis circumlatrantibus culmen auctoritatis obtinuit? »

CAPUT VII.

Nota quarta.

Quarta nota est Amplitudo, sive multitudo, et varietas credentium. Ecclesia enim vere Catholica non solum debet amplecti omnia tempora, sed etiam omnia loca, omnes nationes, omnia hominum genera. Sic enim explicat, quod sit esse Catholicum, Vin-

centius Lirinensis in suo commonitorio, ubi dicit, eos proprie esse Catholicos, qui tenent id, quod semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum est. Et sic prædictum erat Psal. II: *Dabo tibi gentes, hereditatem tuam, et possessionem tuam, terminos terræ*. Et Psal. LXXI: *Dominabitur a mari usque ad mare* etc. (1) Et Dominus ipse Luc. ult. et Act. I, dicit prædicandum Evangelium in omnibus gentes initio facto a Hierusalem.

Sunt autem aliqua observanda, antequam ex hæc Nota argumentum deprimamus. Primum est ex Augustino lib. de unitate Ecclesiæ, cap. 6. et Beda in cap. VI Cant. ut Ecclesia sit Catholica, in primis requiri, ut non excludat ulla tempora, loca, vel hominum genera; in quo distinguitur a Synagoga, quæ erat Ecclesia particularis, non Catholica, quia erat alligata uni temporis, id est, usque ad adventum Messiae, item uni loco, id est, templo Salomonis, extra quod non poterat sacrificare; et uni familie, id est, filiis Jacob.

Secundo, nota ex Augustino epist. 80. ad Hesygium, ut sit Ecclesia Catholica, non requiri, ut sit in omnibus locis totius mundi, sed tantum, ut innotescat omnibus provinciis, et in omnibus fructificet, ita ut in omnibus provinciis aliqui sint de Ecclesiâ; Donec enim hoc fiat, non veniet dies Domini, ut patet ex Matth. XXIV.

Tertio ex Driedone lib. IV, cap. 2. par. 2. de Eccles. dogmat. nota, non requiri, ut hoc fiat simul, ita ut uno tempore in omnibus provinciis necessario esse oporteat aliquos fideles: satis enim est, si fiat successive. Ex quo id sequitur, quod si sola una provincia retineret veram fidem, adhuc vere et proprie diceretur Ecclesia Catholica, dummodo clare ostenderetur, eam esse unam et eandem cum illa, quæ fuit aliquo tempore, vel diversis in toto mundo, quemadmodum nunc quælibet Diocesis dicitur Catholica, quia est continuata cum aliis, quæ faciunt unam Ecclesiam Catholicam.

At, inquit, hoc est incidere in errorem Petilianis, et Donatistarum, qui dicebant, Ecclesiam quidem fuisse in toto orbe, sed postea perisise, ex omnibus provinciis, et in sola Africa remansisse, quos Augustinus reprehendit Psalm. CI, conc. 2. Respondeo, Donatistas errasse in duobus. Primum, quod vellent, Ecclesiam tantum fuisse in Africa,

eo tempore, quo manifeste in toto mundo adhuc fructificabat. Secundo, quod suam Ecclesiam Africanam non poterant continuare cum illa, quæ in toto orbe fuerat; nam in illa semper fuerunt boni et mali, ut Augustinus probat, ipsi autem non volebant nisi bonos.

Ultimo, nota, quod etsi Ecclesia non necessario debuit simul esse in omnibus locis, tamen hoc tempore debet necessario vel esse, vel fuisse in majori parte orbis terrarum. Nam Ecclesia omnium consensu, etiam hæreticorum, jam senuit; si ergo in sua adolescentia et juventute non crevisset, quomodo nunc in senectute cresceret? Oportet igitur, ut jam creverit, atque occupaverit, si non totum orbem terrarum, at certe magnam partem.

Jam vero nostram Ecclesiam maximam partem orbis occupasse, et esse vere Catholicam, ita probatur. Nam tempore Apostolorum in toto mundo fructificare cœpit, ut Paulus dicit Cor. I. Item tempore Irenæi erat sparsa per totum orbem, id est, per omnes provincias tunc cognitatas, id quod ipse refert lib. I, cap. 3. Idem postea refert de suo tempore Tertullianus lib. contra Judæos, cap. 3. Idem postea Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ. Idem postea Athanasius lib. de humanitate Verbi. Idem postea Chrysostomus et Hieronymus in cap. XXIV Matth. et Augustinus in epist. 78 et 80. ad Hesygium, necnon Theodoretus in lib. de legibus, et Leo Magnus serm. 1. de sanctis Petro et Paulo, ac S. Prosper, qui in lib. de ingratias, ita cecinit:

Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris,
Facta caput mundo, quidquid non possidet
armis,
Religione tenet.

Sed hæc fortasse non negabunt adversarii. At nos idem ostendemus de posterioribus temporibus. Tempore B. Gregorii Ecclesiam nostram fuisse in toto orbe terrarum, planum est, ut supra etiam adnotavimus ex epist. ipsius Gregorii ad Episcopos Orientis, Africæ, Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, Siciliæ. Item ex Beda in cap. VI Cantuarum, necnon ex Bernardo, qui disputans coram Rege Siciliae Rogerio, assererat, Romano Pontifici suo tempore paruisse Orientem et Occiden-

(1) Psal. II, 8: LXXI, 8.

tem totum, item Franciam, Germaniam, Angliam, Iberos, et plurimas barbaras nationes. Vide vitam S. Bernardi lib. II, cap. 7.

Denique, nostro tempore Ecclesia Romana præter Italiam et Hispaniam totam, præter Galliam fere totam, præter Germaniam, Angliam, Poloniam, Bohemiam, Hungariam, Græciam, Syriam, Æthiopiæ, Ægyptum, in quibus multi inveniuntur Catholici, in ipso novo orbe habet Ecclesias sine admitione hæreticorum, in omnibus quatuor partibus mundi; ad Orientem, in Indiis; ad Occidentem, in America; ad Septentrionem, in Japonia; ad Meridiem, in Brasilia, et exteriori parte Africæ. At sectæ hæreticæ nunquam totum orbem, aut certe dimidiam ejus partem occuparunt.

Sectæ Mahumeti, cum heresibus Nestorii et Eutychetis, quæ adhuc vigent in Oriente, nunquam ad Occidentem transierunt. Hæreses autem Lutheranorum nunquam transierunt mare, nec Asiam, aut Africam, Ægyptum, aut Græciam viderunt. Ex quo intelligimus illustrè esse mendacium, quod habetur in principio præfationis Concordiæ Lutheranorum, anno 1580 edita: dicunt enim, Confessionem Augustanam in toto orbe terrarum percrebuisse, et in ore et sermone omnium esse cœpisse. At ex tribus partibus orbis terræ, duæ majores, Asia et Africa, nec nomen hujus Confessionis audiverunt. In Europa multæ provinciæ: ut tota Græcia, Italia, Hispania, vel nesciunt quid sit Confessio Augustana, vel execrantur; Gallia, Helvetia et Britannia, non recipiunt, nisi nomine tenus; imo rara est civitas, quæ ab una aliqua secta hæretica tota possideatur. Et quamvis videantur hæretici hoc tempore magnam partem Septentrionis obtinere, tamen non tenentur omnia illa loca ab una secta, sed a plurimis, quæ inter se non minus pugnant, quam nobiscum.

Itaque pulchre August. in lib. de pastor. cap. 8 docet, Ecclesiam esse ubique, et hæresim ubique. Sed Ecclesiam esse unam et eandem ubique, hæreses autem non easdem, sed diversissimas, quæ se invicem non noverunt, et proinde nullam earum esse Catholicam. Quocirca recte eas comparat samentis præcis, quæ ubi cadunt, cum præciduntur, ibi manent. Cum interim Ecclesia tanquam vitis viva, ubique palmites suos extendat. Hinc etiam ipse passim hoc argumento utitur, ut lib. contra epist. fundam.

cap. 4. et de utilitate credendi, cap. 14 et 17. et alibi.

Neque sperare possunt hæretici, sectam suam aliquando occupaturam esse totum orbem: Nam non debet nunc incipere Ecclesia crescere, cum jam senerit, ut supra diximus. Et si Augustinus absurdissimum censuit, quod hæresis Donatistarum post annum Domini 300 ex Carthagine esset propaganda in omnem terram, libro de unitate Ecclesiæ, cap. 14 et 15. quanto magis absurdum erit nunc post annum 1577 Hæresim Lutheranam vel Calvinianam ex Wittemberga vel Geneva in omnem terram esse diffundendam?

CAPUT VIII.

Nota quinta.

Quinta nota est Successio Episcoporum in Romana Ecclesia ab Apostolis deducta usque ad nos; hinc enim dicitur Apostolica. Ac propterea omnes veteres hæc successionem, tanquam argumento evidentissimo uti sunt ad veram Ecclesiam ostendendam. Irenæus lib. III, c. 3. enumerat Episcopos Romanos a Petro, usque ad Eleutherium, qui suo tempore sedebat. Ac dicit, 'per hæc successionem confundi omnes hæreticos. Tertullianus in lib. de præscript.: « Cedant, inquit, hæretici origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successionem ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris habuerit auctorem et antecessorem. Hoc enim modo Romanorum Ecclesia Clementem a Petro ordinatum refert. » Confingant tale aliquid hæretici. Eusebius in historia et in Chronico, et Hieronymus ac Prosper, qui Chronicon Eusebii continuaverunt, diligentissime annotant successionem Romanorum Episcoporum, ut inde continuatio Ecclesiæ manifesta sit. Epiphanius hæres. 27. quæ est Carpocratis, enumerat ordine Pontifices Romanos, et subjungit: « Et ne quis, inquit, miretur, quod tam exacte singula recensemus. Per hæc enim semper claritas ostenditur. »

Opiatus Milevitan. lib. II contra Parmenianum, enumerat omnes Romanos Pontifices a Petro usque ad Siricium, qui tunc se-

debat, ut ostendat non esse Ecclesiam apud Donatistas, qui per similem successionem ad Apostolos ascendere non poterant, et subdit: « Vos, inquit, vestræ cathedræ originem ostendite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare. »

Denique Augustinus in epist. 165. ad Geronosum, ad eundem finem enumerat Pontifices Romanos a Petro usque ad Anastasium, qui tunc sedebat. Et in Psalmo contra partem Donati: « Numerate, inquit, Sacerdotes, vel ab ipsa sede Petri, et in ordine illo Patrum, quis cui successerit, videte. Ipse est petra, quam non vincunt superbiæ inferorum portæ. » Et lib. contra epist. fundamenti, cap. 4.: « Tenet me, inquit, in Ecclesia ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascebas oves suas Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum. »

Si ergo veteres tanti fecerunt ad veram Ecclesiam ostendendam continuationem 12, vel 20, vel 40 Pontificum, quanti nos facere debemus continuationem non interruptam Pontificum 200 et amplius? præsertim cum videamus defecisse alias Apostolicas sedes, Antiochenam, Alexandrinam et Hierosolymitanam, in quibus posteaquam a Persis, vel Saracenis, ea loca Romanis adempta sunt, quod accidit ante annos 900, aut nulla, aut obscurissima fuit successio. Et in ipsa urbe Roma toties mutata esse formam temporalis domini, nunc Imperatoribus, nunc Regibus Gothorum, nunc Exarchis Græcorum, nunc etiam Consulibus, sive iuste, sive injuste dominantibus, et ipsam urbem aliquoties eversam, et tamen sedem Petri nunquam defecisse, neque eversam fuisse, sed immobilem semper permansisse.

Sed ut vis hujus argumenti melius intelligatur, aliqua notanda sunt. Primum est, non posse ullo modo Ecclesiam esse sine Pastoribus et Episcopis, ut recte docet Cypr. in epist. 9. lib. IV, ubi dicit, Ecclesiam esse plebem Episcopo adunatam, et Episcopum esse in Ecclesia, et Ecclesiam in Episcopo. Quare Hieron. in lib. cont. Luciferianos: « Ecclesia, inquit, non est, quæ non habet Sacerdotes. » Id quod aperte probatur ex Paulo Ephes. IV: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios Pastores et Doctores ad consummationem Sanctorum, in edificationem corporis Christi, donec*

occurramus omnes etc. (1) Ubi docet Apostolos, futuros pastores in Ecclesia usque ad diem judicii; Tunc enim occurramus Domino in unitate fidei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Esse autem Episcopos Pastores hujus gregis, docet idem Apostolus, apud Lucam Act. XX: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei* (2). Sed nec Lutherus id negat, quin potius in lib. de Eccl. et Conc. inter notas Ecclesiæ ponit, habere veros pastores. Ex quo sequitur, eam non esse veram Ecclesiam, quæ aut nullos, aut non veros habet pastores.

Nota secundo, illos solos in Ecclesia semper habitos fuisse veros Episcopos, qui ab Apostolis per legitimam successionem et ordinationem descendisse ostendebantur. Omnes autem alios fures et latrones, quippe qui non per ostium intrassent, sed ascendissent aliunde: Nam constat, Christum, a quo Ecclesia novi Testamenti coepit, duodecim Apostolos tantum elegisse Episcopos et Sacerdotes, et eis commisisse omnem auctoritatem pasceendi et gubernandi Ecclesiam; Apostolos autem postea elegisse atque ordinasse alios Episcopos, et eis tradidisse similem potestatem, alios deinceps ordinandi: Id quod ex historiis non solum antiquis Eusebii et similium, sed etiam ex ipsis Centuriis Magdeburgensium aperte ostenditur. Et hinc est quod Paulus, qui extra ordinem Apostolus a Christo post ascensionem in cœlum factus est; non fuisset agnitus in Ecclesia pro tali, nisi prius in Ecclesia baptizatus fuisset, et ab Apostolis dexteram accepisset; imo et ab illis ordinatus fuisset, ut patet ex Act. IX et XIII et Gal. I. Itaque sicut in populo Testamenti veteris, qui per carnalem generationem propagabatur, nulli erant de populo illo Dei, nisi qui descendebant a duodecim filiis Jacob; nulli Sacerdotes, nisi qui descendebant a Levi per Aaron. Et idcirco diligentissime tunc conservabantur genealogiæ, ut patet ex toto veteri Testamento: ita in populo Testamenti novi, qui spirituali generatione multiplicantur, nulli sunt Christiani, nisi per Apostolos, vel eorum successores, aut ab eis missos, conversi; nulli Episcopi, nisi qui eisdem legitime

(1) Eph. IV, 11 et 12. — (2) Act. XX, 28.